

La paròdia de Toni Albà sobre el rei en el programa 'Set de Nit' de TV3 no ha agradat a la casa reial, poc acostumada a veure el monarca caricaturitzat a la televisió.

Joan Carles I, l'Inviolable?

El rei Joan Carles I, en el missatge televisat del Nadal passat.

“ La persona del rei és inviolable i no està subjecta a responsabilitat.” Ho diu el punt 3 de l'article 56 de la Constitució espanyola, i no vol dir que no es pugui dir res del monarca encara que sigui un irresponsable, sinó que els actes de Joan Carles I sempre han de ser referendats per una altra institució —el president del Govern o els ministres— i, al capdavall, aquestes institucions són les responsables dels seus actes.

A banda d'això, el cap d'estat està especialment protegit pel Codi Penal, que castiga amb penes de presó d'entre sis mesos i dos anys les injúries i calúrnies contra la seva persona. L'article 490 protegeix també “els seus ascendents o descendents, la reina consort o al consort de la reina, el regent o algun membre de la regència, o el príncep hereu de la corona”. Potser per això la història de les paròdies del rei ha estat curta amb escadusseres escenificacions d'orgull reial ferit.

En plena transició, una època en què la monarquia era objecte de crítica alhora de republicans, d'un costat, i de falangistes, d'un altre, la va pagar *Cambio*

16, que, a propòsit d'un viatge del rei als Estats Units, va publicar una imatge del rei ballant claqué amb l'*skyline* novaiorquès de fons. Aquella il·lustració, que el dibuixant d'*El Periódico* Miquel Ferreres recorda “elegantíssima”, va aixecar unes crítiques desproporcionades d'una casa reial que volia fer visible la seva força.

El 1994, la casa reial ja va posar el crit al cel per un espai de TV3. *Persones humanes*, que dirigia Miquel Calzada, “Mikimoto”, va dedicar un programa a la infanta Elena, en el qual es van vessar “opinions ofensives”, segons va dir la casa reial. L'afer no es va solucionar fins que el president de la Generalitat, Jordi Pujol, va demanar disculpes al rei públicament i la direcció de TV3 va fer el mateix, després d'obrir un expedient a Miquel Calzada.

El rei a la premsa satírica. La figura del rei s'ha anat incorporant a poc a poc a la premsa satírica. En els seus vint-i-cinc anys de vida *El Jueves* només ha rebut una queixa de la casa reial. Segons el seu director, Manel Fontdevila, va ser quan van publicar en portada, amb motiu del naixement del fill d'Isabel Sartorius, un muntatge d'un nen amb la cara del príncep: “La casa reial es va limitar a comunicar-nos que no els havia fet gràcia l'acudit.” La sang no va arribar al riu. Segons Fontdevila, *El Jueves* no dona als seus col·laboradors cap mena de premissa sobre els acudits del rei, ni en sentit positiu ni negatiu. És per això que diversos autors, segons Fontdevila, “han publicat que els reis són paràsits però mai ens ha dit ningú res”. Per contra, la casa reial s'ha posat en contacte amb *El Jueves* per demanar-los els originals dels dibuixos que els han agradat, “com una caricatura del príncep vestit d'aviador que es va publicar quan se'n va anar a la mili”.

Als germans Idígoras i Pachi, que des del 1994 publiquen una tira setmanal a *El Jueves* amb el rei de coprotagonista —*Pascual, Mayordomo real*—, també els han demanat originals. De fet, la història d'Idígoras i Pachi no és d'humor sagnant, i ells ho saben. La columna, segons Àngel Idígoras, intenta retratar les relacions senyor-criat, “com feien a

Molts pensen que les crítiques no vénen del rei, sinó del seu entorn, però la Constitució espanyola diu que és el cap d'estat qui "nomena i relleva els membres" a la casa reial

A dalt i a baix, però amb el rei i el majordom Pascual". De fet, el protagonista, i el més llest, és Pascual: "El nostre objectiu no és parlar d'afers d'estat, sinó dels problemes del senyor quan, per exemple, es queda sol i no sap ni fer un ou ferrat. Qui vulgui extrapolar, que ho faci."

Idígoras està convençut que algun acudit no els ha agradat, però no n'han rebut pas cap queixa. "Al principi —explica— sí que estàvem espantats perquè quan la premsa parlava del rei, a principi dels noranta, sempre ho feia per alabar-lo."

Manel Fontdevila creu que si la premsa, i sobretot la televisió, no parlen del rei és perquè no volen o no s'atreveixen: "Nosaltres hem dit tota mena de barbaritats i mai no ha passat res. Ja és prou anacrònica la institució reial per prendre decisions que la facin semblar encara més anacrònica."

L'aparició del rei en les vinyetes còmiques dels diaris també és escassa. Miquel Ferreres, d'*El Periódico*, i Jaume Capdevila, "Kap", de *La Vanguardia*, coincideixen a creure que la raó principal és que el rei, habitualment, no és protagonista de l'actualitat. "Esperem que la notícia sigui prou coneguda

Toni Soler, director de *Set de Nit*, i la reina d'Anglaterra, que va ser caricaturitzada com una borratxa.

per tothom —argumenta Ferreres— i el rei no acostuma a tenir massa actualitat."

Hi ha censura? Els dibuixants creuen que les empreses no entrebanquen gaire la seva feina. Ferreres insinua que es troba més "lliure" a *El Periódico* que en altres èpoques i Kap diu que "la decisió última que es publiqui o no" sempre recau en ell mateix.

Per a Kap "el rei no fa res, ni de bo ni de dolent, i treure'l de manera gratuïta pot ser, fins i tot, positiu per a la seva imatge". Idígoras i Pachi també creuen que la identificació entre el personatge i la persona real acaba beneficiant la imatge del monarca: "Crec que al rei ja li va bé sortir totes les setmanes a *El Jueves*, encara que de tant en tant te'n passes."

Kap afirma que ja té "assumit que és molt difícil substituir el sistema monàrquic espanyol". Al capdavall, potser és la consolidació del rei la que fa que, a poc a poc, vagi apareixent cada vegada més en tota mena d'acudits de premsa, ràdio i televisió.

Per què, llavors, tant enrenou amb la paròdia de Toni Albà a *Set de Nit*? Ni el director del programa, Toni Soler, ni

Toni Albà han volgut fer declaracions després que el director de la Corporació Catalana de Ràdio i Televisió, Miquel Puig, manifestés públicament que la casa reial s'havia queixat per la caricaturització d'Albà. Un portaveu de la casa reial va confirmar que "hi havia sorpresa i preocupació pel fet que es caricaturitzés el rei d'una forma reiterada i en una televisió pública". No s'ha aclarit si la queixa ha estat formal, mitjançant una carta, o fruit d'un comentari en una conversa.

El fet que sigui una televisió pública, l'argument del portaveu de la casa reial, apareix com el fet diferencial respecte a altres paròdies i caricatures. Això, però, seria una feblesa d'un país sense la cultura democràtica d'altres països, segons l'expert en televisió de *La Vanguardia*, Víctor Amela, que recorda les paròdies de la casa reial britànica que es feien al programa *Spitting Image* de la BBC, la cadena pública del Regne Unit: "Tant el príncep Carles com la reina d'Anglaterra sortien caricaturitzats de manera molt ridícula."

Sebastián Bernal, productor executiu de *Las noticias del guiñol* —l'hereva de *Spitting Image* que produeix Canal Plus—, afirma que *Spitting Image* "sem-

L'original, el rei Joan Carles I, a sobre, i el seu imitador, Toni Albà, a l'esquerra. Les imitacions són molt més respectuoses que les que la BBC, a *Spitting Image*, feia de la família reial britànica.

pre treia la reina bevent ginebra” i els guinyols francesos treuen “el papa esnifant cocaïna”. Uns i altres, segons Bernal, “se situen en un context històric i laic molt diferent del d’aquí”.

Amela explica que *Spitting Image* no va tenir mai cap problema amb la casa reial ni amb el Govern, tot i que feien sortir “la Margaret Thatcher entrant al lavabo d’homes, com un més”. Si la BBC va tenir problemes va ser per temes seriosos: “Durant la guerra de les Malvines, la BBC va fer una entrevista amb un alt càrrec militar argentí que donava una versió dels bombardejos dife-

rent de la del Govern britànic. Margaret Thatcher va qualificar aquest fet d’alta traïció i hi va haver un conflicte greu.”

Les actuals crítiques a *Set de Nit*, segons Amela, són fruit d’una cultura i una societat amb menys hàbits democràtics que d’altres. El periodista de *La Vanguardia* també destaca que les crítiques actuals no han fet ni la meitat de rebombori de la que va produir el cas del Mikimoto el 1994. Amela creu que d’aquí a deu anys les crítiques seran molt més sagnants i ningú no s’espantarà. “Penseu –apunta– que fa cinc anys els guinyols de Canal Plus feien parlar a

tothom i cada cop que sortia un nou personatge creava una expectació que ara no hi és.”

Tot i això, *Las noticias del guinol* no han incorporat mai un personatge de la família reial espanyola. Sebastián Bernal utilitza els mateixos arguments que els ninotaires dels diaris: “El criteri històric que hem utilitzat és tractar les polèmiques i els debats de la vida real i l’actualitat, i no semblava que hi hagués debat sobre la institució monàrquica i la família reial. Potser arran del cas Eva Sannum sí que hi ha hagut un debat relacionat amb la monarquia, però sempre

Cines Babel
Cines Albatros

CINES BABEL

MANJAR DE AMOR

Una pel·lícula de Ventura Pons

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:
3,61€ tota la setmana
(cal acompanyar justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
3,61 € de dilluns a dijous

Vicente Sancho Tello, 10. VALÈNCIA

RAFA GIL / EL JUEVES

A l'esquerra, una imatge del programa de televisió *Persones humanes* dedicat a la infanta Elena, l'any 1994. A dalt, algunes de les portades d'*El Jueves* protagonitzades per la casa reial.

Jordi Pujol i TV3 es van haver de disculpar, el 1994, per un programa dedicat a la infanta Elena

ens ho pensem molt abans de fer un ninot perquè són molt cars.”

Bernal també reconeix que l'estil de *Las noticias del guñol* és diferent del de *Spitting Image* o els guinyols francesos: “Una norma nostra és no fer esment a la vida privada dels personatges. És a dir, que si hi hagués un nino de la família reial espanyola tampoc no sortira bevent ginebra com la reina mare a *Spitting Image*.”

Però altres humoristes sí que han portat el rei a la televisió. Manel Fuentes ho ha fet a *Crónicas Marcianas*, a Tele 5, com ho havia fet abans al programa *Alguna pregunta més* de Catalunya Ràdio.

Aquest espai, que ara s'emeten dins de l'horari d'*El matí de Catalunya Ràdio*, no fa gaires paròdies del rei des que se'n va anar Fuentes. Segons el seu director, Carles Capdevila, intenten més “posar en evidència la manera ridícula i edulcorada en què els mitjans tracten els temes de la casa reial”. Així, les cites textuals dels informatius s'emeten

entre la sintonia inicial i final de l'històric NO-DO, que destaca la parcialitat i la manca d'informació dels comentaris de telenotícies de les cadenes espanyoles.

Qui porta la veu cantant a la Zarzuela? Amb tot, el rei continua sortint a *Set de Nit*, però d'una manera més espaiada. El cap de programes de Televisió de Catalunya, Francesc Escribano, afirma que no coneix oficialment la notificació de la casa reial sobre la paròdia d'Albà. Explica que, des del principi, l'acord amb el director del *Set de Nit*, Toni Soler, és “fer humor de bon gust i amb una línia de respecte”. El cas concret del rei el va parlar amb Soler i “com que no és el mateix fer una paròdia de rei que d'un polític, vam acordar que, a més, no sortís molt habitualment sinó cada quinze dies”. Escribano diu que per fer humor “és indispensable un grau alt de llibertat” i considera que la paròdia d'Albà entra dins dels paràmetres de “bon gust i respecte”.

El president de la Generalitat de Catalunya, Jordi Pujol, ha afirmat que TV3 no ha rebut cap pressió ni d'ell mateix ni de cap membre del Govern català sobre aquest cas.

El silenci dels responsables de *Set de Nit* només l'ha trencat Toni Albà, que va declarar al *El Punt* que Joan Carles I “s'ho passaria pipa” si veiés la seva paròdia. D'altres humoristes consultats per EL TEMPS també creuen que tot plegat no és responsabilitat del rei. És la gent que l'envolta —els “més papistes que el papa”, diuen— els que s'encarreguen de fer les crítiques a paròdies del rei com la de Toni Albà. Però Miquel Ferreres, dibuixant d'*El Periódico*, discrepa amb arguments de pes: “És com quan els pagesos russos disculpaven el tsar dient ‘si el pobre tsar sabés el que fan els cossacs!’. Si al rei li agrada la imitació de Toni Albà, que acomiadi el membre de la casa reial que ha volgut censurar-lo!”

Efectivament, segons l'article 56 de la Constitució espanyola, l'únic acte del rei que no ha de ser referendat per cap altra institució és el que disposa l'article 65.2: “El rei nomena i relleva lliurement els membres civils i militars de la seva casa.”

Alex Milian